

1. ART RUPESTRE

- 1.1 Introducció. Orígens de "l'Art". El medi geogràfic. Etapes.
- 1.2 Art rupestre Franco-Cantàbric. Localització: Península Ibèrica, Països Mediterranis, Centre i Est d'Europa, Sibèria. Pintura, gravat i art mo
ble (relleus i escultures).
- 1.3 Art rupestre Llevantí. Característiques. Localització (jaciments) i zo
nes de contacte. Fases i cronologia.
- 1.4 Art rupestre Esquemàtic. Característiques. Jaciments.

2. ART NEOLÍTIC I ENEOLÍTIC

- 2.1 Importància de l'agricultura: la revolució neolítica. Arees.
- 2.2 Cultura megalítica: Tècnica, àrees, expansió i materials.
- 2.3 Cultura del Vas Campaniforme: Tipologia, estils i expansió (Centre Euro
PA i les Illes Britàniques).

3. ART DE L'EDAT DELS METALLS

- 3.1 Edat del Bronze a la Península Ibèrica: Panorama general. Diferents à-
rees: 1. Cultura d'El Argar.
2. Bronze Valencià.
3. Bronze a la zona Atlàntica.
- 3.2 Edat del Ferro a la Península Ibèrica: Característiques. Principals ma-
nifestacions: 1. Art Celta: Arees, jaciments i materials.
2. Art Tartessí: Joieria (objectes més usuals).
3. Art Ibèric: Àrea geogràfica. Arquitectura, escultura,
ceràmica i orfebreria.

4. ART DEL PRÒXIM ORIENT

4.1 ART EGÍPCI

- 4.1.1 Caràcters generals: Paisatge i recursos. Fonts històriques. Trets més
importants d'aquest art. Els inicis de la cultura egípcia.
- 4.1.2 Art de l'Imperi Antic: Arquitectura (tombes i temples). Escultura. Pin-
tura. Baix relleu.
- 4.1.3 Art de l'Imperi Mig: Evolució de l'arquitectura. Escultura, pintura
i arts menors.
- 4.1.4 Art de l'Imperi Nou: Arquitectura (religiosa: Karnak i Luxor; funerà-
ria: Mall dels Reis; civil: palaus). Escultura:
escola tebana i escola de Tell-el-Amarna. Baix

relleu i pintura (tombes reals).

4.1.5 L'art a l'època baixa: Període saïta, ptolemaic i romà. Arquitectura (religiosa i funerària), escultura, baix relleu i pintura.

4.2 ART MESOPOTÀMIC

4.2.1 Característiques generals: Entorn geogràfic, societat i religió.

4.2.2 Art Sumero-Acadi: Capitalitat d'Ur.

4.2.3 Art Neo-Sumeri: Supremacia dels Gudeus. Tercera dinastia d'Ur.

4.2.4 Art Babilònic: Les tres èpoques.

4.3 ART HITTITA

4.3.1 Circumstàncies històriques. Arquitectura (pública i privada), relleu i treball del metall.

4.4 ART ASSIRI

4.4.1 Característiques. Arquitectura (Assur: palaus i temples), escultura i baix relleu.

4.5 ART PERSA

4.5.1 Evolució de l'arquitectura: Susa i Persèpolis. Ceràmica. Arts menors.

5. ART CLASSIC

5.1 ART GREC

5.1.1 El món Egeu a l'Edat del Bronze: Cultura Minoica. Etapes i evolució.

5.1.2 Cultura Micènica: Palaus, escultura i pintura.

5.1.3 Període de transició: L'estil geomètric. Època orientalizant: expansió mediterrània.

5.1.4 Període arcaic: Visió històrico-geogràfica. El temple i els seus elements arquitectònics. Els ordres. Escultura fins l'estil sever. Pintura i ceràmica sobre figures negres.

5.1.5 Període clàssic: Secle Vè. Urbanisme i grans conjunts artístics. Escultura: escoles (frontons d'Egina i Olímpia; Miró, Fídies, Peioni i Polícleto). El treball del Bronze. Pintura (Polignot). Ceràmica de figures roges.

Secle IVrt. Visió històrica. Arquitectura: pública, religiosa i civil. Escultura (Gefisòdot, Escopos i Praxítels). Pintura: Escoles de Jònia, Àtica i Sicília. Evolució de la ceràmica.

5.1.6 Període Hel·lenístic: Centres principals. Arquitectura: religiosa (monuments funeraris) i civil (la casa i el palau).

5.2 ART ROMA

- 3
- 5.2.1 Art Etrusc: Característiques, formació i influències. Arquitectura religiosa, funerària i civil. Escultura: exempta i retrats. Pintura funerària: tècniques i jaciments. Arts menors: orfebreria, ceràmica i bronze.
- 5.2.2 Art Romà Republicà: Visió històrica. Arquitectura. Escultura: la influència greco-etrusca. Pintura mural. Arts menors.
- 5.2.3 Art Romà de l'època Imperial: Arquitectura: sistemes i elements decoratius; urbanística i monuments civils; monuments funeraris. Escultura: època d'August, de Tiberi a Viteli, dels Flavis, dels Antonins, de Septimi Sever i successors. Pintura. Mosaic. Arts menors.

BIBLIOGRAFIA. OBRES GENERALS

- M. CINOTTI: Arte del Mundo Antiguo, Teide, Barcelona 1977 (2ª ed.)
- P. BOSCH GIMPERA: Prehistoria de Europa (Las raíces de Europa), Istmo, Col. Colegio Universitario, nº5, Madrid 1975.
- G. CLARK: La Prehistoria, Alianza Universidad, Textos 34, Alianza Ed. Madrid 198
- F. CHECA/ M.S. GARCIA/ M. MORAN: Guía para el estudio de la Historia del Arte, Cátedra, Col. Cuadernos de Arte, Madrid 1980.
- E.H. GOMBRICH: Historia del Arte, Alianza Forma 5, Alianza Ed. Madrid 1979.
- A. HAUSER: Introducción a la Historia del Arte, Guadarrama, Col. Punto Omega 53, Madrid 1973.
- A.J. PITARCH et alt. Arte Antiguo (Prox. Oriente, Grecia y Roma), Col. Fuentes y Documentos para la Hª del Arte I, Gustavo Gili, Barcelona 1982.
- J. RUDEL: Les grandes dates de l'Histoire de l'Art, Presses Univ. de France, Col. "Que sais-je? nº I433, París 1971.
- F. JORDA/ J.M. BLAZQUEZ: Historia del Arte Hispánico I. La Antigüedad I, Alhambra, Madrid 1978.
- A. BLANCO FREIJEIRO: Historia del Arte Hispánico I. La Antigüedad II, Alhambra, Madrid 1981.
- Manuels de la Historia de España, dirigida per R. MENÉNDEZ PIDAL, editats per Espasa Calpe, Madrid-Barcelona 1965.

I. ESPAÑA PRIMITIVA

- I.1 La Prehistoria, per E. i F. Fernández Pacheco i d'altres.
- I.2 España Protohistórica, per M. Almagro i A. García y Bellido.
- I.3 España Prerromana, per A. García y Bellido, B. Taracena i d'altres.

2. ESPAÑA ROMANA

- 2.1 La conquista y la expansión económica, per A. Montenegro i altres.
- 2.2 La sociedad, el derecho y la cultura, per J. Mangas i d'altres.

ARS HISPANIAE, Plus Ultra, Madrid 1947-58 (17 vols.)

4

ENCICLOPEDIA DELL'ARTE ANTICA, Classica e Orientale, Ist. Enciclopedia Italiana, Fondazione Treccani, 1958.

HISTORIA DEL ARTE de J. PIJOAN, Salvat, Barcelona 1965 (3 vols.).

HISTORIA DEL ARTE LABOR, Labor, Barcelona 1922 (16 vols.).

SUMMA ARTIS, Historia General del Arte, Espasa Calpe, Madrid 1931 (17 vols.).

BIBLIOGRAFIA. OBRES ESPECIFIQUES.

I. ART PALEOLITIC

M. ALMAGRO: Prehistoria, Manual de H^a Universal, vol. I, Madrid, Espasa-Calpe, 1961.

H. BREUIL: Quatre cents siècles d'Art Pariétal, Montignac, 1952.

H. KUHN: El arte rupestre en Europa, Barcelona, Seix y Barral, 1957.

A. LEROI GOURHAN: Prehistoria del Arte Occidental, G. Gili, Barcelona 1968.

P. UCKO i A. ROSENFELD: Arte Paleolítico, Madrid, 1967.

S. GIEDION: El presente eterno: los comienzos del arte, Alianza Forma 16, Alianza Ed. Madrid, 1981.

R. VIÑAS: La Valltorta. Arte rupestre del Levante de ESPAÑA, Barcelona 1981.

P. ACOSTA: La pintura rupestre esquemática en España, Salamanca 1968.

L. PERICOT: La Cueva del Parpalló (Gandía), Madrid 1942.

El arte Rupestre español, Barcelona 1950.

2. ART NEOLITIC I ENEOLITIC

J.M. BLAZQUEZ i F. JORDA: Arte Hispánico I. La Antigüedad I, Alhambra, Madrid, 1978.

P. BOSCH GIMPERA: La significación del Neolítico circummediterráneo, Pyrenae I (21-30), Barcelona 1965.

J. CAMON AZNAR: Las artes y los pueblos de la España primitiva, Espasa-Calpe,

A. del CASTILLO: La cultura del vaso campaniforme y su expansión en Europa, Barcelona, 1928. / Madrid 1954.

P. BOSCH GIMPERA: Tipos y cronología del vaso campaniforme, "Archivo Español de Arqueología", 44, (3-37), Madrid 1971.

L. PERICOT: Los sepulcros megalíticos catalanes y la cultura pirenaica, Barcelona, 1950.

3. ART EDAT METALLS

P. BOSCH GIMPERA: La Edad del Bronce de la Península Ibérica, "Archivo Español de Arqueología", 27, (54 i ss.), Madrid 1954.

M. TARRADELL: El País Valenciano del Neolítico a la Iberización, Valencia 1964.

J. MALUQUER DE MOTES: Tartessos, Destino, Barcelona 1970.

J. de M. CARRIAZO: El Carambolo, Universidad de Sevilla, Colección de Bolsillo, nº 64, Sevilla 1978.

P. BOSCH GIMPERA: Los Celtas y la cultura de las urnas en Esoaña, "Anuario del Cuerpo A.S.A.", Madrid 1935.

A. ARRIBAS: Los Iberos, Aymà, Barcelona 1976.

J. CARO BAROJA: Los pueblos de España, Istmo, Madrid 1976.

M. TARRADELL: Arte Ibérico, Polígrafa, Barcelona 1978.

J. MASCARÓ: Prehistoria de las Baleares, Palma de Mallorca 1968.

4. ART PROXIM ORIENT

A. BLANCO FREIJEIRO: Arte antiguo del Asia Anterior, Universidad de Sevilla, Sevilla 1981 (2ª).

G. CONTENAU: Manuel d'archéologie orientale, 4 vols. París 1927-47.

P. AMIET: Introduction à l'histoire de l'art de l'antiquité orientale, l'Ordinaire. Ecole de Louvain 1927.

4

ENCICLOPEDIA DELL'ARTE ANTICA, Classica e Orientale, Ist. Enciclopedia Italiana, Fondazione Treccani, 1958.

HISTORIA DEL ARTE de J. PIJUAN, Salvat, Barcelona 1965 (3 vols.).

HISTORIA DEL ARTE LABOR, Labor, Barcelona 1922 (16 vols.).

SUMMA ARTIS, Historia General del Arte, Espasa Calpe, Madrid 1931 (17 vols.).

BIBLIOGRAFIA. OBRES ESPECIFIQUES.

I. ART PALEOLITIC

M. ALMAGRO: Prehistoria, Manual de Hª Universal, vol. I, Madrid, Espasa-Calpe, 1961.

H. BREUIL: Quatre cents siècles d'Art Pariétal, Montignac, 1952.

H. KÜHN: El arte rupestre en Europa, Barcelona, Seix y Barral, 1957.

A. LEROI GOURHAN: Prehistoria del Arte Occidental, G. Gili, Barcelona 1968.

P. UCKO i A. ROSENFELD: Arte Paleolítico, Madrid, 1967.

S. GIEDION: El presente eterno: los comienzos del arte, Alianza Forma 16, Alianza Ed. Madrid, 1981.

R. VIÑAS: La Valltorta. Arte rupestre del Levante de ESPAÑA, Barcelona 1981.

P. ACOSTA: La pintura rupestre esquemática en España, Salamanca 1968.

L. PERICOT: La Cueva del Parpalló (Gandía), Madrid 1942.

El arte Rupestre español, Barcelona 1950.

2. ART NEOLITIC I ENEOLITIC

J.M. BLAZQUEZ i F. JORDA: Arte Hispánico I. La Antigüedad I, Alhambra, Madrid, 1978.

P. BOSCH GIMPERA: La significación del Neolítico circummediterráneo, Pyrenae I (21-30), Barcelona 1965.

J. CAMON AZNAR: Las artes y los pueblos de la España primitiva, Espasa-Calpe,

A. del CASTILLO: La cultura del vaso campaniforme y su expansión en Europa, Barcelona, 1928. Madrid 1954.

P. BOSCH GIMPERA: Tipos y cronología del vaso campaniforme, "Archivo Español de Arqueología", 44, (3-37), Madrid 1971.

L. PERICOT: Los sepulcros megalíticos catalanes y la cultura pirenaica, Barcelona, 1950.

3. ART EDAT METALLS

P. BOSCH GIMPERA: La Edad del Bronce de la Península Ibérica, "Archivo Español de Arqueología", 27, (54 i ss.), Madrid 1954.

M. TARRADELL: El País Valenciano del Neolítico a la Iberización, Valencia 1964.

J. MALUQUER DE MOTES: Tartessos, Destino, Barcelona 1970.

J. de M. CARRIAZO: El Carambolo, Universidad de Sevilla, Colección de Bolsillo, nº 64, Sevilla 1978.

P. BOSCH GIMPERA: Los Celtas y la cultura de las urnas en España, "Anuario del Cuerpo A.S.A.", Madrid 1935.

A. ARRIBAS: Los Iberos, Aymà, Barcelona 1976.

J. CARO BAROJA: Los pueblos de España, Istmo, Madrid 1976.

M. TARRADELL: Arte Ibérica, Polígrafa, Barcelona 1978.

J. MASCARÓ: Prehistoria de las Baleares, Palma de Mallorca 1968.

4. ART PROXIM ORIENT

A. BLANCO FREIJEIRO: Arte antiguo del Asia Anterior, Universidad de Sevilla, Sevilla 1981 (2ª).

G. CONTENAU: Manuel d'archéologie orientale, 4 vols. París 1927-47.

P. AMIET: Introduction à l'histoire de l'art de l'antiquité orientale, l'Ordinaire. Ecole de Louvain.

5

H. FRANKFORT: Arte y Arquitectura del Oriente Antiguo, Cátedra, Madrid 1982
S. LLOYD: Arte del antiguo Medio Oriente, Argos, Barcelona 1952.

4.1 ART EGIPCI

/ 1952-6

- E. DRIOTON i J. VANDIER: Manuel d'archéologie égyptienne, 6 vols., París
W.S. SMITH: The Art and Architecture of Ancient Egypt, Pelican History of Art, Penguin Books, London 1968.
K. MICHALOWSKI: Egipto: Arte y civilización, G. Gili, Barcelona 1977.
S. GIEDION: El presente eterno: los comienzos de la arquitectura, Alianza Forma, nº 22, Alianza Editorial, Madrid 1981.
P. du BOURGUET: L'art égyptien, l'Ordinaire, École du Louvre, Desclée De Brouwer, París 1973.
C. LALOUETTE: L'Art Egyptien, P.U.F. Col. Que sais-je? nº 1909, París 1981
S. LLOYD i H.W. MÜLLER: Architettura delle origini, Electa Ed., Milano 1981
E. DRIOTON i P. du BOURGUET: Les Pharaons à la conquête de l'Art, Desclée de Brouwer, París-Louvain 1978 (2ª).

4.2. ART MESOPOTAMIC

- E. STROMMINGER i H. HIRMER: Cinq millénaires d'Art Mésopotamien, Flammarion
H. SCHMÜKEL: Ur, Asur y Babilonia, Castilla, Madrid 1963. / París 1963
A. PARROT: Sumer, Aguilar, Madrid 1969.
A. PARROT: Asur, Aguilar, Madrid 1970.
J. KLIMA: Sociedad y cultura en la Antigua Mesopotamia, Akal/Univ. nº7, Akal Editor, Madrid 1980.

4.3 ART HITTITA

- E. AKURGAL: L'arte degli ittitti, Sansoni, Firenze 1962.
K. BITTEL: Los hititas, Aguilar, Col. Universo de las Formas, Madrid 1976.
A. MONTENEGRO: El Imperio Hitita, Moretón, Bilbao 1967.

4.4 ART ASSIRI

- A. UNGER: Arte asirio-babilónico, Labor, Barcelona 1932.
A. PARROT: La torre de Babel, Madrid 1961.
A. PARROT: Nínive y el Antiguo Testamento, Madrid 1962.

4.5 ART PERSA

- R. GUIRSMAN: Persia. Protoiranios, Medos, Aqueménidas, Aguilar, Madrid 1966.
R. GUIRSMAN: L'Iran, des origines à l'Islam, París 1952.
A. GODARD: El arte del Irán, Juventud, Barcelona 1969.
C. HUAT i L. DELAPORTE: L'Iran antique, Elam et Perse et la civilisation iranienne, París 1943.

4.6 ART FENICI

- C. CONTENAU: La civilisation phénicienne, París 1949.
R. DUSSAUD: L'art phénicien du II millénaire, París 1949.
D. HARDEN: Los fenicios, Aymà, Barcelona 1965.
A. PARROT: Los fenicios, Aguilar, Col. Universo Formas, Madrid 1978.

5. ART CLASSIC

- G. BECATTI: L'Arte clàssica, Sansoni, Firenze 1981 (3ª).
D.S. ROBERTSON: Arquitectura Griega y Romana, Cátedra, Madrid 1981.

5.1 ART GREC

- A. BLANCO FREIJEIRO: Arte Griego, Gustavo Gili, Barcelona 1966.
CHARBONNEAUX, MARTIN i VILLARD: Grecia arcaica, Aguilar, Madrid 1981.
Grecia clásica, Aguilar, Un./For, Madrid 1981
Grecia helenística, " " " "

A. PAPAIOANNOU: Arte Griego, G. Gili, Barcelona 1969.
 J.D.S. PENDLEBURY: Arqueología de Creta, F.C.E., México D.F. 1966.
 E. VERMEULE: Grecia en la Edad del Bronce, F.C.E., México D.F. 1971.
 G.M.A. RICHTER: El arte griego, Destino, Barcelona 1980.
 R. MARTIN: Architettura greca, Electa Editrice, Milano 1980.
 R. GINOUVES: L'Art grec, Col. Quadrige, nº 4, P.U.F., París 1981.

3.2 ART ROMA

R. BIANCHI i A. GIULIANO: Los Etruscos e Italia anterior a Roma, Aguilar, Col. Universo Formas, Madrid 1974.
 M. PALLOTTINO: Etruscología, E.U.D.E.B.A., Buenos Aires 1966.
 M. PALLOTTINO: Civiltà etrusco-itàlica, Sansoni, Firenze 1971.
 R. BLOCH: Los etruscos, Aymà, Barcelona 1961.
 B. ANDREAE: Arte romano, G. Gili, Barcelona 1968. Madrid
 R. BIANCHI BANDINELLI: Roma, centro del poder, Col. Univ. Formas, Aguilar
 R. BIANCHI BANDINELLI: Roma, fin del arte antiguo, " " "
 A. GARCIA BELLIDO: Arte Romano, C.S.I.C., Madrid 1972.
 J.B. WARD-PERKINS: Architettura romana, Electa Editrice, Milano 1979.
 J.P. NÉRAUDAU: L'Art Romain, Col. Que sais-je? nº 1714, P.U.F., París 197